

Enformasyon Toplumu - Bilgi Toplumu

Aykut Göker

Türkiye’de “bilgi toplumu” derken neyi kastediyoruz? İleri sanayi ülkelerinde binlerce kitap, makale ve rapora konu olan “**enformasyon toplumu** (*information society*)”nu mu?

Bu yayınlara göre, çağımız, toplumsal, siyasi, ekonomik etkileri açısından İngiliz Sanayi Devrimi’yle eş tutulan yeni bir devrime, **enformasyon devrimine** tanık olmaktadır ve sanayi toplumu da yeni bir topluma, “**enformasyon toplumu**”na evrilmektedir.

İlgi çekici olan şu: Aynı yayınlar, bir yandan da, yine çağımızın ayırt edici bir karakteristiği olarak, bütün ekonomik faaliyet alanlarında, bilim ve teknolojinin giderek artan rolüne işaretler, **bilgiye dayalı** (*knowledge-based*) **ekonomiden**, ya da bu terimde yaptıkları son bir düzeltme ile, **bilginin yönlendirdiği** (*knowledge-driven*) **ekonomiden** söz ediyorlar.

Niçin böyle bir ekonomi; bunu anlamak kolay, çünkü üretim sürecinde rollerinin arttığından söz edilen “bilim ve teknoloji”, aslında birer bilgi (*knowledge*) kategorisi. Ama ne hikmetse, sanayi toplumunun evrildiği topluma, bizim gibi, “bilgi toplumu (*knowledge society*)” değil de “enformasyon toplumu” demeyi tercih ediyorlar. Niçin? Birlikte yanıt bulmaya çalışalım.

Enformasyon toplumuna neyin yol açtığı söyleniyor? **Enformasyon** Devrimi’nin... Peki buradaki devrimin konusu olan “enformasyon” ne anlama geliyor?

Enformasyon, bir sistemin, kendi durumunu başka bir sisteme **bildirmesi** olarak tanımlanabilir. Bu **bildirme**, sistemin alacağı her durum için ayrı bir biçime girebilecek bir işaret (sinyal) gönderilmesiyle gerçekleştirilir. Demek ki “enformasyon” dediğimiz zaman, biz her şeyden önce, bir süreçten (proses), bir fiilden söz ediyoruz.

Enformasyon kavramı, “**bildirme** fiili sonunda elde edilen **veriye** üzerinde uzlaşmaya varılan kurallardan yararlanılarak yöneltilen **anlamı** da içerir.” Demek ki biz, enformasyon süreci sonunda ortaya çıkan veriyi (ürünü) de aynı terimle anlatıyoruz.

Peki, devrim esas itibariyle hangisinde oldu? Süreçte mi yoksa bu süreç sonucu ortaya çıkan veride mi? Süreçte oldu...

Bu süreç veri üretir, tamam da, sürecin kendisi, ürettiği bu verilerle aslında ne işe yarar? **Denetlemeye yarar**. Canlının canlıyı, canlının makinayı, makinanın maddeyi, makinanın makinayı, sistemin sistemi denetlemesine; kısacası, insan ve toplum yaşamını sürdürmeye yarar.

Peki, bu süreçteki devrim, sürecin neresinde oldu? Teknolojisinde, “**enformasyon teknolojisi**”nde oldu.

Aslında, ilkel toplumdan sanayi toplumuna kadar bütün toplumların, gereksinimlerine yanıt veren ve buldukları uygarlık düzeyini yansıtan bir enformasyon teknolojileri olmuştur. Kızılderililer dumanla, Afrika kabileleri tamtamlarıyla işaretliyorlardı. Bugün kullandığımız

enformasyon teknolojisinin ana bileşenlerini **mikroelektronik** temelli bilgisayar, telekomünikasyon ve ağ teknolojileri oluşturmaktadır.

Çağımızı diğer çağlardan ayırt eden önemli nokta, enformasyon teknolojisinde kaydedilen devrimsel sıçramadır. Bu sıçrama, üretim sürecinin ve toplumsal yaşamla ilgili diğer süreçlerin, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda denetlenebilmesi için mükemmel olanaklar sunmaktadır ve sanayi toplumuna özgü olan bütün bir üretim biçimi (Fordist Üretim Biçimi), çalışma ve yaşama biçimi, bu teknoloji temelinde yeniden şekillenmektedir.

Özetle, **sanayi toplumu**, günümüz enformasyon teknolojisi temelinde yeniden şekillenerek ‘**enformasyon toplumu**’na evrilmektedir. İngiliz Sanayi Devrimi’nin yol açtığı toplumsal evrilmenin teknoloji tabanını nasıl buhar teknolojisi oluşturmuşsa, bugünkü toplumsal evrilmenin teknoloji tabanını da enformasyon teknolojisi oluşturmaktadır.

Onun içindir ki, enformasyon toplumuna evrilme iddiasındaki ileri sanayi ülkelerinin ve G. Kore gibi yeni sanayileşen ülkelerin, bugün iki temel hedefleri var: Birincisi, **enformasyon teknolojisindeki yetkinliklerini sürdürmek**, ikincisi, enformasyon toplumunun belkemiğini oluşturacak, **ulusal-yüksek hız enformasyon şebekelerini** ve **telematik hizmet ağlarını kurmak**... Hiç aklımızdan çıkarmayalım; bu şebekeler/ağlar ya **enformasyon** ya da “**açık (codified) bilgi**”yi iletir; asla “**zımnî (tacit) bilgi**”yi değil (bu can alıcı noktaya ileride tekrar döneceğiz)...

“Bilgi toplumu” olarak Türkçeye aktarılan ve bu nedenle de son derece yanlış algılamalara yol açan “enformasyon toplumu”nu, dayandığı bu teknoloji tabanıyla kavransak, ancak o zaman, izlenecek yolu doğru tespit edebiliriz

CBT, 26 Ağustos 2000.